

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

Nr. 5, oktober 2022

Van het bestuur

AUTEUR: JOHN VAN WENSVEEN

Twee onderwerpen stonden in de augustusvergadering van het bestuur centraal:

- de jubileumactiviteiten en
- de komende ALV.

Het liep tot nu toe niet echt storm bij de jubileumactiviteiten georganiseerd voor onze eigen leden en voor het algemene publiek. Waarom? Waarom hebben (actieve) leden het laten afweten?

Ligt het misschien aan het programma of de communicatie?

Hadden leden geen tijd of zin in verenigingsverband iets te ondernemen?

Hebben we in coronatijd een andere besteding van onze vrije tijd gevonden?

Het bestuur heeft daar nog geen antwoord op. We hopen vurig op een beter tweede half jaar. Al is het alleen al voor de jubileumorganisatie die tijd noch moeite heeft gespaard om een zeer divers programma samen te stellen.

Algemene Ledenvergadering

Wij organiseren een 2e ALV dit jaar op 15 oktober. Behalve de gebruikelijke stand van zaken rond het lopende jaarplan, hebben we lang stil gestaan bij de vraag wat in het jaarplan 2023 de aandacht moet krijgen. Natuurlijk staan de ambities in Koers 2025+ centraal: het actief en betrokken houden van gidsen binnen de vereniging, en de continuïteit bij ondersteunende verenigingstaken. Het jaarplan van onze landelijke vereniging dat binnenkort verschijnt kan ook nog aanknopingspunten bieden.

De bestuurlijke hersens kraken hoorbaar!

Iep geveld!

AUTEUR: MONIQUE VAN DEN BROEK

Op maandagmorgen fiets ik altijd naar het centrum. Op mijn route trof ik nu weer de bomenkapper aan. En net als in het voorjaar was het een oude boom van onze 'Monumentale bomenwandeling'. Op de Herengracht staan naast lindes, nog een paar oude iepen. En een ervan was, volgens het verhaal, niet meer betrouwbaar. We moeten onze route vanaf het Malieveld herzien, want met minder bomen wordt de wandeling steeds korter.

Foto: Monique van den Broek

Duizendblad

IVN Den Haag en omstreken

IVN Natuureducatie

IVN Natuureducatie is een landelijke organisatie waarvan de leden zich inzetten voor activiteiten die erop gericht zijn een ieders inzicht met betrekking tot de Natuur en Milieu te verruimen.

Inlichtingen: Rob Meyer,
06 20 56 81 14, info@ivnden Haag.nl
Ledenadministratie: Roy van Hutten,
06 22 70 73 65, ledenadministratie@ivnden Haag.nl
Webmaster: Marjanne Dominicus,
06 34 47 70 44, webmaster@ivnden Haag.nl
Voorzitter: Chrit van Ewijk,
06 15 12 82 95, voorzitter@ivnden Haag.nl

Welkom nieuwe leden!

H. Abdul Aziz, B. Boon, L. Bresser, A. Jansen, L. Kantil,
A. Monté, E. Mutsaers, C. de Roos, C. de Wey-Links,
R. Witlox

Foto voorkant: Lisette van Pelt
Foto's en opmaak achterkant: Marjolein van Rotterdam

Inhoud

- 2 Van het bestuur
lep geveld!
- 3 Inhoud en colofon
- 4 Nieuwkomers op het strand
- 5 Afdelingsdag IVN-gidsen
- 6 Uit de school geklapt
- 7 Waterweekend
- 8/9 Publieksexcursies
- 10 Ongekende hersenkracht van
de bij
- 11 Jubileumavond: Vleermuizen
in de stad en op het landgoed
- 12 Het bosje van Repelaer
- 13 Inktviszwam
- 14 Strandexpeditie
- 15 De zuurbes, een zure bes vol
vitamine C

Colofon

Redactie: Lisette van Pelt en Viola
Sütö

Opmaak: Marjanne Dominicus en
Lisette van Pelt

Drukker: Editoo B.V. Arnhem

Duizendblad is een uitgave van
IVN Den Haag en omstreken. Het
blad verschijnt 4 keer per jaar.
Kopij voor het volgende nummer
graag voor 8 december 2022
mailen (tekst en foto's apart)
naar redactie@ivnden Haag.nl

Niets uit deze uitgave mag wor-
den vermenigvuldigd zonder uit-
drukkelijke toestemming van de

Nieuwkomers op het strand

AUTEUR: WIM VOORTMAN

Lang geleden, in 1940, verscheen de eerste druk van Wat vind ik aan het strand? van dr. W.J. Prud'homme van Reine.

Nieuwkomers

De meeste soorten die daarin staan zijn nog steeds te vinden, maar er zijn er inmiddels aardig wat bij gekomen. De oorzaak daarvan ligt niet direct aan klimaatverandering, maar vooral aan menselijk handelen: gesleep met soorten, opzettelijk of toevallig. De toename kan snel gaan, vooral onder wieren; bijna elk jaar komt er wel een soort bij in Nederland.

Het muiltje

Een oude 'recente' introductie is het muiltje, een Amerikaanse schelp, meegekomen met consumptieoesters. Eerst dook de soort in Engeland op, later ook op het vasteland van Europa (België 1911, Nederland 1929, Duitsland en Denemarken 1934). Tot groot verdriet van de oesterkwekers nam het muiltje massaal bezit van de gekalkte dakpannen die in zee waren gezet om

oesterbroed te vangen. Oesters waren handel, met muiltjes konden de kwekers niets.

Consumptieoesters

Die consumptieoesters weten wat: er zaten nieuwkomers tussen, of zelf verspreidden ze zich ongebreideld. Dat laatste deed bijvoorbeeld de Japanse oester, in de handel creuse genaamd. Die was al enkele malen op kleine schaal en zonder veel problemen in Zeeland geïntroduceerd, maar vooral na een grote broedval in 1982 verspreidde de soort zich explosief. Sinds 1983 zit hij ook in de Waddenzee, waar hij hele riffen vormt.

Krabbetjes en Amerikaanse zwaardschede

Twee soorten Japanse krabbetjes zijn waarschijnlijk ook met oesters meegekomen: de penseelkrab (La Rochelle 1994, Ss van Goes 2000, Waddenzee 2006) en de blaasjeskrab, die daar erg op lijkt (1999, massaal in Le Havre en enkele exemplaren in de Oosterschelde). Het kan ook zijn dat er larven in ballastwater van schepen gezeten hebben. Inmiddels leeft de blaasjeskrab langs een groot deel van de Europese kusten, tot aan Wales en de Deense Waddeneilanden toe.

Verspreiding door ballastwater is vrijwel zeker het geval geweest met de Amerikaanse zwaardschede. Die is rond 1978 in de Duitse Bocht geïntroduceerd, en heeft zich daarna razendsnel verspreid over de zandkusten van heel Europa. Het is inmiddels de algemeenste recente tweekleppige schelp op het Hollandse strand.

Schelpen

Recenter is de introductie van de brakwaterstrandschelp in de Antwerpse haven en het Noordzeekanaal (2005) en de Filippijnse tapijtschelp. Die werd in Bretagne en de Oosterschelde gekweekt, maar ontsnapte al snel (2008) en is nu in groten getale te vinden langs de lagune van de Zandmotor. Heel recent als nieuwkomer is de Amerikaanse strandschelp (Eems-Dollardgebied, 2017).

Foto: Wim Voortman

Foto: Gerda Idsinga

Was dat het? Bepaald niet, maar de ruimte op een pagina is beperkt, en sommige soorten zijn al snel specialistenwerk. We blijven de ontwikkelingen volgen.

Afdelingsdag IVN-gidsen

Foto: Lisette van Pelt

AUTEUR: RIA HOOGSTRAAT

Op 27 augustus om 10 uur vertrok de boot Eline Vere van de Ooievaart van de Haagse Bierkade met zo'n 25 IVN'ers. De stemming was opperbest, net als het weer.

Onze kapitein John en gids Kees lieten ons Den Haag van een totaal andere kant zien. Eerst een lesje Haags: kom je van het veen dan ben je een Hagenees, woon je op het zand dan ben je een Hagenaar. Verschil moet er zijn, toch? Het wapen van Den Haag is voor een Hagenees niet de ooievaar, maar de Rêgâh.

De Ooievaart wordt helemaal gerund door vrijwilligers. We voeren eerst door de stad langs allerlei bekende straten en woningen van bekende Hagenaars. We zagen prachtige oude huizen en nieuwbouw in oude of totaal nieuwe stijl. Bijna overal mooie oude bomen langs de grachten. Bruggen in alle soorten en maten, bukkûh bij de lage exemplaren. Den Haag heeft nog honderd hofjes en een pakhuys.

Stilte in de stad

Verder de stad uit hingen de bomen over het water, of lagen er in, en was het opvallend stil. Het leek de Biesbosch wel. Veel futen en reigers met jongen, een reiger scheet rakelings langs onze boot.

Om 12 uur stapten we uit bij het Westbroekpark om in The Greens te genieten van een heerlijke lunch. Alles uit de

streek of uit eigen tuin.

Om 2 uur stonden drie KNNV-gidsen klaar voor een rondleiding door dit prachtige park. Een nieuw gekweekte roos wordt aangeboden ter keuring en blijft twee jaar in een proefbed, daarna drie jaar in een groot bed. Er staan hier rozen van over de hele wereld. De gidsen Els, Hilde en Monique lieten de enorme variatie aan bomen zien, waaronder de duivelswandelstok met zijn stam vol stekels.

Foto: Marjo Hess

Terug met dezelfde bemanning en nog een klein ommetje met een krappe bocht waarvoor de kapitein applaus kreeg. Complimenten voor de jubileumcommissie voor deze geslaagde dag waarvan iedereen heeft genoten.

Uit de school geklapt

AUTEUR: ANNEMARIE VAN DER REST

Elk kwartaal berichten we hier over de Natuurgidsencursus. Dit keer gaat het over de snuffelstages.

Verdieping en ervaring opdoen

Alle cursisten doen een stage binnen IVN Den Haag. Het doel van de stage is voor de cursist om IVN Den Haag beter te leren kennen, zowel voor wat betreft de leden als de activiteiten van IVN Den Haag. En het tweede doel is meer voor de cursist zelf: wat zou je zelf nu eens nader willen onderzoeken of uitproberen. In welke werkvorm of in welk onderwerp wil je je nu wat meer verdiepen en hoe kun je daaraan uitvoering geven in de praktijk. Ervaren IVN-gidsen begeleiden de stages. Nu we halverwege de cursus zijn heeft al meer dan de helft van de cursisten een stageplaats gevonden en daarover valt wel het een en ander te vertellen.

Foto: Mirjam Rotmans

Beleef de lente

Het begon al voor de zomer, drie cursisten deden mee aan het evenement 'Beleef de Lente' in het Haagse Bos. IVN organiseerde daar kinderactiviteiten. Hierover is al bericht in het laatste Duizendblad.

Excursie met blinden

Een andere cursist assisteerde bij een IVN wandeling met blinden. Je zou misschien denken dat daar bijzondere expertise voor nodig is en dat je daar niet zomaar een stagiair mee kunt belasten. De stagiair pakte deze opdracht echter als vanzelfsprekend op, met veel inlevingsvermogen en enthousiasme. Dat maakte het zowel voor de deelnemers als voor de stagiair een leerzame en onvergetelijke ervaring.

Segbroekcollege

Ook bij de transformatie van het schoolplein van het Segbroekcollege naar het ontwerp van Ingrid Piek, heeft een stagiair geholpen. Naast het aanvragen van een subsidie voor het project heeft hij ook een belangrijke rol gespeeld bij de uitvoering ervan. Door zijn aanstekelijk enthousiasme wist hij veel mede-cursisten over te halen om ook te komen helpen met het in de grond zetten van de verschillende planten. Dat was zo leuk om mee te maken. En het resultaat mag er zijn.

Slootjesdagen en Groene Cursus

En dan zijn er natuurlijk nog de cursisten die meewerkten met de Slootjesdagen en de Groene cursus. Hen was gevraagd om met voorstellen te komen voor de uitvoering. Alhoewel we de Slootjesdagen en de Groene cursus al een aantal jaren geven, is het leuk om te zien met welke nieuwe ideeën de stagiairs komen. Ik ben er zeker van dat hun inbreng en élan hebben gezorgd voor het welslagen van de activiteit.

Nu ik dit zo allemaal opschrijf merk ik dat het geweldig is om te zien met hoeveel enthousiasme en toewijding de cursisten hun stages uitvoeren, maar ook zie ik dat ik dit alles een mooie afspiegeling vormt van de vele activiteiten waar IVN Den Haag zich zoal mee bezighoudt.

Waterweekend

AUTEUR: MARIJKE SCHUTTE

De natuurgidsenopleiding is ruim een jaar onderweg en begin juli werd het eerste jaar afgesloten met het welbekende waterweekend in Hei- en Boeicop. De groep verbleef in het veldcentrum midden in de polder.

Foto: Mirjam Rotmans

Ontstaansgeschiedenis

De eerste avond werden we meteen onderwezen in het ontstaan van het landschap rond Hei- en Boeicop en de grote rol van water daarin. Door de rivieren is door vele jaren heen een stuk land ontstaan dat na veenontginning vruchtbaar was voor landbouw. Zandafzettingen, ontstaan door overstromingen en rivierdoorbraken midden in dit veengebied, worden steeds meer zichtbaar in het zakkende veen. Deze informatie konden we goed meenemen in de fietsexcursie van zaterdag.

Op de fiets erop uit

Op de zaterdag stond een fietsexcursie dwars door de polder op het programma, met als eerste stop de molen die de polder waar wij verbleven droog pomp(te). De enthousiaste molenaar en zijn zoon konden ons veel vertellen, waaronder dat het waterniveau tussen de polder en het kanaal 70 cm verschilt. Na een stop in Leerdam (zand en water maken glas) ontmoetten we elkaar bij fort Asperen. Een flitsrondleiding werd gegeven door een zeer bevlogen gids, waarbij het iedereen duidelijk werd dat het zeker leuk is daar uitgebreider terug te keren, al is het alleen al voor de vleermuizen die daar te zien zijn.

Avondprogramma

De avond was ook erg leuk waar we naast een pubquiz (gefelicitiseerd Johan!), ook een les over vleermuizen hebben gehad die we ook hebben gespot, en tegelijkertijd hebben we naar nachtvlinders gezocht. Naast de rosse vleermuis hebben we onder andere het zwarte weeskind gezien (nachtvlinder).

Slootjevisseren

Het waterweekend werd afgesloten met een slootjesochtend. Vier verschillende groepen kregen een ander stukje sloot toegewezen, en met behulp van de begroeiing rond en onder het water en de vangst van waterdieren kon er een inschatting gemaakt worden van de waterkwaliteit. Naast de watervlooien en duikertjes werden nimfen van waterjuffers, kevers en zelfs een rivierkreeft gevangen. Het weekend was zeer geslaagd en we hebben zeker veel geleerd over alles rondom water zonder zelf al te nat(geregend) te zijn geweest.

Foto: Maurits van Binsbergen

Foto: Mirjam Rotmans

Publieksexcursies

Let op:

Bij sommige publieksexcursies is aanmelden verplicht. De meest actuele informatie is te vinden op de website. De aanmeldadressen vind je per wandeling op www.ivnden-haag.nl

De wandelingen duren 1,5 à 2 uur en zijn gratis.

Vragen over publieksexcursies: Rob Meyer, info@ivndenhaag.nl of bel 06-2056 8114

Wandelingen op aanvraag: Monique Plugge, wandelingen@ivndenhaag.nl

Za 1-10 13.00 Westduinpark

Wandeling door verschillende duinzones over niet verharde paden. De Savornin Lohmanlaan hoek Laan van Poot, 2566 AN Den Haag

Zo 2-10 14.00 Hubertuspark

Hoe herfstig is het Hubertusduin? Hoek Sint Hubertusweg en Plesmanweg bij het Albert Plesman monument, 2597 Den Haag

Wo 5-10 14.00 Rondje buitengebied, langs de grens van Leidschendam

Park Rozenrust, Veursestraatweg 102 A, 2264 Leidschendam. bus 45, halte Rozenrust

Do 6-10 10.00 Haagse Bos

Herfst in het bos. Genieten van een leuke wandeling met aandacht voor biodiversiteit. Startpunt is tegenover Bezuidenhoutseweg 417, namelijk op het bruggetje dat naar het fietspad naast Huis ten Bosch leidt.

Za 8-10 14.00 Berkheide

Wat is het effect van het weer laten stuiven van duinen op de planten en dieren ter plaatse. Fletcher Boutique Hotel Duinoord Wassenaarseslag 26, 2242 PJ Wassenaar

Zo 23-10 10.30 Ockenburgh en de Stenen Kamer

Combinatie van historie met natuur. Parkeerterrein landgoed Ockenburgh, Monsterseweg 2, 2555 JJ Den Haag

Zo 23-10 10:30 H.J. Bos Heempark

Twaalf landschappen van Den Haag en omgeving. We wandelen door een heempark waarin verschillende landschapstypen zijn opgenomen. Vertrek vanaf Stadsboerderij Pluk, achter de Loosduinse Hoofdstraat, bereikbaar via doorgang ter hoogte van huisnummer 1184. Maximaal 8 deelnemers. Het terrein bevat hellingen, smalle paden en trappen. Beperkte parkeermogelijkheden na de doorgang. Meer parkeerruimte bij Tuinbouwcentrum Ockenburgh, Loosduinse Hoofdstraat 875, 2552 AH, tegenover huisnummer 1184.

Zo 23-10 14.00 Leidschendammerhout

Herfst struinen. Oostvlietweg tussen nrs. 28B en 29, 2266GM Leidschendam

Zo 30-10 10.30 Puinduin en Ockenburgh

Combinatie van twee boeiende natuurgebieden. Machiel Vrijenhoeklaan 175 / Voor restaurant de Haagse Beek, 2555 NS Den Haag

Za 5-11 13.00 Westduinpark

Wandeling door verschillende duinzones over niet verharde paden. De Savornin Lohmanlaan hoek Laan van Poot, 2566 AN Den Haag

Wo 9-11 14.00 Park Schakenbosch

Herfst. Hoofdingang GGZ Rivierduinen, Veursestraatweg 185, 2264 Leidschendam. Bus 45 en 46 Halte GGZ Haagstreek

Do 10-11 10.00 Haagse Bos

Genieten van een leuke wandeling met aandacht voor biodiversiteit, 2594 AS Den Haag. Het startpunt is tegenover Bezuidenhoutseweg 417, namelijk op het bruggetje dat naar het fietspad naast Huis ten Bosch leidt.

Za 12-11 14.00 Scheveningen-haven spuikom/voorhaven

Op de steigers van de jachthaven kijken we naar de onderwaterwereld. Bij de draaikom zien wij ook hoe boten moeten manoeuvreren. Dr. Lelykade 43, 2583 CL Den Haag. Wij starten bij het restaurant Catch by Simonis aan de zuidzijde van de 2-de haven.

Zo 27-11 10.00 Westduinpark

Najaar in het duingebied. Speelt de najaarswind nu al een hoofdrol? De Savornin Lohmanlaan / Hoek Laan van Poot, 2555 JJ Den Haag

Zo 27-11 10:30 H.J. Bos Heempark

Twaalf landschappen van Den Haag en omgeving. We wandelen door een heempark waarin verschillende landschapstypen zijn opgenomen.

Vertrek vanaf Stadsboerderij Pluk, achter de Loosduinse Hoofdstraat, bereikbaar via doorgang ter hoogte van huisnummer 1184. Maximaal 8 deelnemers. Het terrein bevat hellingen, smalle paden en trappen. Beperkte parkeermogelijkheden na de doorgang. Meer parkeerruimte bij Tuinbouwcentrum Ockenburgh, Loosduinse Hoofdstraat 875, 2552 AH, tegenover huisnummer 1184.

Wo 7-12 14.00 Duivenvoorde

Kerstbomen en wintergroen. parkeerplaats landgoed Duivenvoorde, Laan v. Duivenvoorde, 2252 AK Voorschoten. Bus 45 en 46, halte Kniplaan. Toegang Euro 1,50, parkeren Euro 2,50.

Za 10-12 14.00 Ter Heijde zandmotor

Hoe werkt de zandmotor en waarom ligt hij precies daar? Wat groeit en bloeit er allemaal op. Strandpaviljoen Flamengo's Zuiderstrand 21, 2555 ZZ Den Haag. Parkeren kan op de Machiel Vrijenhoeklaan bij camping Ockenburg.

Zo 18-12 10.30 Te Werve

Winterwandeling. Parkeerterrein Paviljoen Te Werve, Huys de Wervelaan 110, 2283 TM Rijswijk

Foto: Marij van Ewijk-Zwitser

Hoezo wij steken zomaar over?
Jullie leggen hier zomaar een weg aan!

Namens het everzwijn,
Chrit van Ewijk

Ongekende hersenkracht van de bij

AUTEUR: MARJO HESS

In het artikel in De Morgen van 18 augustus 2022 verwoordt bioloog Lars Chittka treffend welke vermogens een bij nodig heeft om dagelijks aan zijn eten te komen. Je moet weten wat goede nectarbloemen zijn, de verschillende technieken kennen om binnen te komen, en elke keer weer de meest efficiënte route kiezen. Zonder onthouden gaat het niet.

Cognitieve vermogens

Hij geeft daarmee weer hoe zijn fascinatie hem tot een boek bracht: *The mind of a bee*, een neerslag van zijn al dertig jaar lopend onderzoek naar de cognitieve vermogens van bijen. Hij bestrijdt de vaak gehoorde gedachte dat bijen min of meer reageren vanuit een mechanische routine. Chittka deed een klassiek experiment: de bijen confronteren met een situatie die ze niet kennen in hun natuurlijke dagelijkse activiteit. Hij liet ze zien dat er een beloning lag maar daarvoor moesten ze wel aan een touw trekken. Het duurde even maar na een paar dagen konden ze dat. Ook een ander experiment lukte: met een balletje naar een bepaalde plek rollen voor een beloning. Het bleek zelfs dat na het kijken naar voorgangers de latere bijen de techniek verbeterden door het balletje te kiezen met de kortste afstand naar de beloning.

Emoties?

Of dieren, en dus ook bijen, emoties hebben? Het is traditioneel een heikel onderwerp onder wetenschappers. Chittka is er voorzichtig over maar laat de mogelijkheid open. In een experiment zag hij hommels op een hete plaat landen voor een grotere beloning. Hij suggereert dat ze mogelijk in staat zijn een afweging te maken in de keuze middel-doel en de hitte van de plaat voor lief namen.

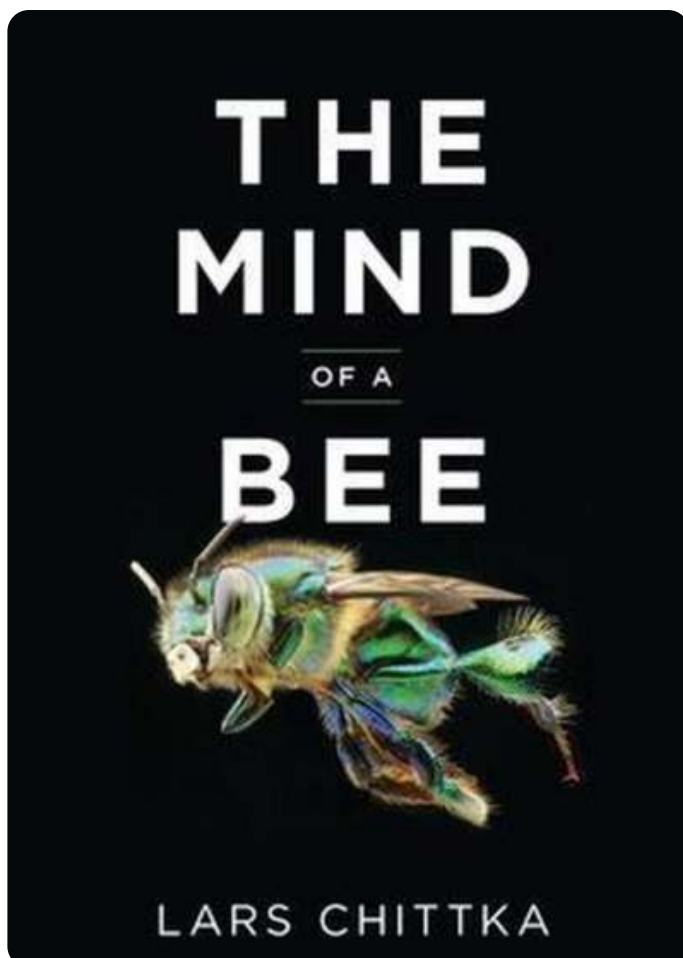
In dit geval verwijs ik ook graag naar YouTube. Chittka geeft in toegankelijk Engels een lezing, uitgaand van de Linnean Society in Londen. Het is de oudste natuurhistorische vereniging ter wereld (1788). Anderhalf uur lang krijgen we een inkijk in zijn onderzoek, met alle aanschouwelijke filmpjes en schema's die erbij horen: ook het balletjesexperiment. Kijk en oordeel zelf.

Links en boek

<https://www.youtube.com/watch?v=Iut33k3MHyI>

<https://www.linnean.org/>

Lars Chittka (2022), *The mind of a bee*, Princeton University Press, ISBN 9780691236247

Jubileumavond: Vleermuizen in de stad en op het landgoed

AUTEUR EN FOTO VLEERMUIKAST: MARIJKE SCHUTTE

Ter gelegenheid van het 60-jarig jubileum van IVN Den Haag was er eind augustus een lezing met excursie over vleermuizen gegeven door Rudy van der Kuil van de Zoogdierenwerkgroep Zuid-Holland. Een erg informatieve lezing die werd afgesloten met een excursie waarbij de batdetectors genoeg konden detecteren.

Door heel de stad en op de landgoederen in en rond Den Haag kunnen vleermuizen gezien worden. De aanwezigheid van deze dieren in de stad wordt steeds duidelijker door de vleermuiskasten die steeds vaker in het straatbeeld verschijnen.

Vleermuiskasten

Vleermuizen leven graag in de holten en de spouwmuuren van het huis om bijvoorbeeld hun nesten groot te brengen. Door verbouwingen en het steeds energiezuiniger (luchtdichter) maken van huizen verdwijnen deze verblijfplaatsen, waarvoor ter compensatie de vleermuiskasten worden geplaatst.

Maar deze kasten worden niet altijd meteen bewoond. Vleermuizen gaan graag op zoek naar de perfecte plek om te verblijven. Niet altijd in de vleermuiskast, maar vaak in (oude) huizen in de buurt of een oude boom met een hol, zoals een onbewoond spechtenhol. Een voorbeeld hiervan zijn de kasten opgehangen in het Wassenaarse landgoed Backershagen, waar, naast de kasten, spechtenholen ook erg goede natuurlijke verblijfplaatsen voor de vleermuizen zijn.

Waarnemen

Vleermuizen spotten kan natuurlijk erg goed in de avond of tijdens zonsopkomst in de zomer. Maar ook in de winter is het mogelijk vleermuizen te zien. In kasten of holten zitten er misschien een paar te overwinteren. Door snel even te kijken verstoor je ze niet, vleermuizen slapen niet heel diep. Maar kijk niet te lang en te vaak, want dan gaan ze wel op zoek naar een andere plek. Net als vogels kunnen vleermuizen migreren door heel Europa; zo kan het zijn dat hier in de winter vleermuizen uit de Balkan in de boom zitten.

Lustrumprogramma 60 jaar IVN Den Haag en omstreken

Ook de komende maanden staan er nog enkele leuke speciale jubileumactiviteiten op het programma.

Voor leden en donateurs zijn ze gratis

Het overzicht staat op www.ivndenhaag.nl

Vergeet niet je aan te melden via **info@ivndenhaag.nl**

Het bosje van Repelaer

AUTEUR EN FOTO: VIOLA SÛTO

Er is nog te winnen, maar Den Haag heeft redelijk veel groen. Op diverse plaatsen zijn dat onverwachte kleine plukjes groen waar je gemakkelijk aan voorbij loopt, soms zonder te weten dát er een openbaar toegankelijk ‘stukje bos ter grootte van een krant’* is.

Het Bosje van Repelaer?

Inderdaad. Als je in het centrum na de Mauritskade via de Dr. Kuypersstraat langs het grachtje richting Koninginnegracht loopt, passeert je een oud klooster. Tot 1970 werd daar door de nonnen een opleiding tot huishoudkunde verzorgd (de ‘Huishoudschool’, zoals nog op de gevel staat vermeld). Een ingang rechts van het klooster wekt de indruk naar een privéterrein te leiden, maar brengt je via een smalle, donkere steeg tussen de zijkant van het klooster en een grauwe schutting naar een onverwacht groen rustpunt: het Bosje van Repelaer. Er is ook een ingang vanuit de Frederikstraat.

Opgeknapt

Het bosje zou eeuwenoud zijn, onderdeel zijn geweest van een rond 1611 aangekocht stuk land, waarvan een klein deel in de 19e eeuw in bezit kwam van de familie Van Repelaer. Het stukje bos is decennialang verwaarloosd. Na aandringen van omwonenden van onder meer het Javalaantje, een van de charmante Haagse hofjes, heeft het Bosje een flinke opknappbeurt gekregen. Er lopen enkele schelpenpaden door het park, de hulst tiert er welig, net als taxus en klimop. De rododendron en statige beuken zijn weer zichtbaar. Varens schieten uit de grond. In het voorjaar bloeien er wolken van witte daslook en wie goed kijkt, kan soms een gele bosanemoon tegenkomen. In de zomer is het er koel, in de winter beschut. Honden mogen er loslopen.

Kunstwerk

Voorin het park, omringd door enkele banken waarop bijna altijd iemand zit, staat Doosvrucht, een kunstwerk van Rein Draijer (1899 – 1986). Ooit stond op deze plaats een krachtige paardenkastanje. De splijtende bronzen bol vormt een passend eerbetoon.

* uit J.C. Bloems gedicht ‘Domweg gelukkig in de Dapperstraat’

Duizendblad is er voor leden en wordt gemaakt door leden. Wij vullen het graag met artikelen, verslagjes, anekdotes, illustraties en foto's van Haagse IVN'ers.

Heb je iets leuks te vertellen of te laten zien, stuur je bijdrage dan naar redactie@ivndenhaag.nl. Ook als je niet zo'n goede schrijver bent is je bijdrage welkom. In dat geval redigeert de redactie je tekst zonder de eigenheid eruit te halen. Wij proberen alles te plaatsen mits het niet te lang is (maximaal 300 woorden, minimaal 40), en voor de deadline binnen is!

Deadline voor het volgende nummer: **8 december 2022.**

Inktviszwam

AUTEUR EN FOTO'S: LISETTE VAN PELT

Voor een natuurgids weet ik eigenlijk bar weinig van paddenstoelen. Ik herken de meeste soorten amanieten, russula's, en boleten, en verder nog wat veel voorkomende paddenstoelen, maar dat is nog maar een fractie van wat er allemaal nog meer is. Zeker in De Horsten, een gebied dat bekend staat om zijn rijkdom aan bijzondere soorten.

Maar deze ken ik. Sterker nog, ik weet hem ook te vinden! Iets voorbij de houtzagerij aan de zuidkant van De Horsten, in de bocht, vind ik ze ieder jaar weer. Soms veel, soms maar een of twee. Het is een plek waar altijd zaagsel ligt. Vermolmd hout, zaagsel, houtsnippers, daar kun je ze op tegenkomen.

Wonderlijke verschijning

Inktviszwammen zien er wonderlijk uit, met meerdere 'armen' die een prachtige kleur rood hebben. Vanuit de verte zie je ze al snel voor een rode zakdoek of een stuk papier aan. Ze beginnen, net als de andere stinkzwamsoorten, als ei. Soms maar een, soms een heel nest aan elkaar geklonterde eieren. Een zo'n ei is ongeveer 6 cm in doorsnee, een nest wel 20 cm. Op de foto's zie je hoe de zwam zich in een paar dagen ontwikkelt. Hij stinkt al als ei, en daarna stinkt hij nog wat harder, maar niet zo erg als een gewone grote stinkzwam, vind ik zelf. De verspreidingstechniek is hetzelfde: de zwarte vlekken op de armen zijn sporen die door vliegen worden opgelikt en aan de pootjes blijven kleven. De zwam schijnt eetbaar te zijn, maar smaakt natuurlijk zoals hij ruikt. Dus doe maar lekker niet.

De Strandexpeditie

AUTEUR FOTO: IRENE VAN WISSEN

Zondag 3 juli: Een familie-excursie. Korren in zee door gidsen Johan Apeldoorn en Chrit van Ewijk. Locatie: het noordelijk havenhoofd.

In de havenkom gaan we op zoek naar planten tussen de basaltblokken en verzamelen diverse strandvondsten. Johan zet de kinderen in een kring en geeft uitleg bij de dingen die ze gevonden hebben. Daarna gaat Johan aan de slag met het kornet en doet een sleep in zee. Met 1x korren vingen wij:

Dieren

- 8 Gewone garnalen
- 2 Gewone steurgarnalen
- 2 Zeenaalden (behorende tot de familie van de Zeenaalden en Zeepaardjes)
- 3 Glasaaltjes (die worden veel in zee gevangen en vervolgens in de rivieren weer uitgezet)
- 5 Strandkrabben, zij zijn gebonden aan rotsige of zanderige kusten. De strandkrab heeft een groenachtig rugschild, terwijl dat van de bekendere veel gegeten Noordzeekrab rood is.
- 1 Tarbot, een platvis, (postzegelformaat).
Tarbots, maar ook schollen, brengen hun jeugd door vlakbij de kust, later gaan ze pas naar open zee.
- 1 Gewone zeester
Ook postzegelformaat, idem kust als kraamkamer.

Wieren

- Groene wieren : Darmwier
- Bruine wieren : Kleine zeeëik
- Rode wieren : Iers mos

Losse onderdelen

Veel door vervelling afgeworpen scharen van strandkrabben. Na de vervelling wordt de naakte krab door opname van water eerst een maatje groter en ontwikkelt dan weer een nieuw ruimer exoskelet compleet met nieuwe scharen. En dat herhaalt zich 5 – 10 keer.

De zuurbes, een zure bes vol vitamine C

AUTEUR EN FOTO: VIOLA SÜTO

Herfsttijd is bessentijd, en dat is goed te zien in de Haagse duinen. Een van de bessenstruiken die daar groeit en bloeit, is de zuurbes (*berberis vulgaris*).

Zuurbes

De struik wordt maximaal vier meter hoog. De takken zijn licht boogvormig, en de bladeren bevatten scherpe bladdoorns. Van groen, geel, oranje verkleurend naar vlammend rood tot diep donker bordeaux: de besjes zijn niet groot (ongeveer één centimeter lang, vijf millimeter breed) maar hun kleur steekt fel af tegen de achtergrond. De struik bevat het lichtgiftige berberine, een alkaloïde die bij overmatige consumptie kan leiden tot misselijkheid, overgeven, een hoge bloeddruk en zelfs ademhalingsstoornissen.

Toepassingen

Niettemin wordt vrij algemeen aangenomen dat matige consumptie van de ovaalvormige bessen geen kwaad kan. De nogal zuur smakende bessen zijn rijk aan vitamine C en bevatten een hoog pectinegehalte, waardoor jam van zuurbessen snel zal geleren. Voor de smaak kan jam van zuurbes worden gecombineerd met ander fruit. Limonadesiroop van zuurbessen is een andere, ooit populaire toepassing.

Recept

In de keukens van het Nabije en Midden-Oosten wordt de zuurbes veel gebruikt. De bes staat daar bekend als zereshk, naar een plaats in Iran. Bekend is zereshk polo, een Iraans rijstrecept met zuurbes. De (vaak gedroogde) zuurbes wordt met specerijen als kardamom in wat olie gebakken en door de (saffraan)rijst geroerd. De rode bessen geven de rijst een feestelijk aanzien en de smaak wordt verrijkt door het lichtbitter-zure van de bessen.

Kleurstof

Niet alleen de bessen van de berberis zijn (met mate) voor mensen bruikbaar. De berberine in het hout en de wortels van de zuurbes, bevat een gele kleurstof die van oudsher voor textiel en leer werd gebruikt. Mocht u nieuwsgierig geraakt zijn en zelf wat willen plukken, neemt u dan niet meer dan nodig is voor een enkele maaltijd. Zo komen ook vogels, insecten en andere wildplukkers aan hun trekken.

Een jonge meeuw

AUTEUR: MONIQUE VAN DEN BROEK

Het is eind juli en op een mooie zomeravond zit ik bij de burens aan de mosselen. Ik heb net mijn buurman gevraagd om de jacht op de houtduiven te openen. Met een waterpistool spuit hij de duiven uit mijn druiven.

Plots roept hij “dat is wel een erg grote duif”. “Dat is geen duif maar een meeuw”, zeg ik, terwijl ik tussen de druiventrossen kijk.

Tok, tok, tok

Een jonge meeuw stapt onhandig op het terras en loopt rond de tafel. Hij of zij heeft bijzondere belangstelling voor de keukendeur. De volgende ochtend vroeg word ik wakker getokt, want de meeuw heeft inmiddels via de struiken mijn tuin en het kippenhok bereikt. De kippen zijn in alle staten. De meeuw niet hoor, die banjert van het terras naar het kippenhok en terug.

Om van het getok af te zijn, moet de meeuw weg. Maar hij kan nog niet goed vliegen. Wat te doen? Ik pak een oude verhuisdoos en zet die over de jonge meeuw heen. Maar hij wringt zich met zijn kop door een kier. Pas als de doos hermetisch is gesloten met plakband lukt het hem te vangen, de flappen snel onder zijn poten te schuiven en de doos te sluiten.

Samen met de buurvrouw laat ik hem los bij de bosvijver. Probleem opgelost.

SLOOTJESDAGEN!

Op een mooie zondag in juni roken alle kinderen in het Haagse Zuiderpark naar slootwater.

HMM...

Dat had alles te maken met de IVN Slootjesdagen. Van 11 tot 16 uur kon elk kind komen waterdiertjes vissen, determineren, rietbootjes knutselen, kikkers vouwen en allerlei waterproefjes doen.

De ouders vonden het vaak even leuk als de kids. Sommige vaders bleven hun rietbootje perfectioneren. Ook bedankten ze voor elk op naam gebracht dier.

NEE!

WOW

Er kwamen meer dan 65 kinderen op de Slootjesdag af. Zo'n 20 vrijwilligers zorgden ervoor dat alles op rolletjes verliep.

Last but not least: de vangsten waren super. O.m. salamanders, een larve van een waterjuffer die op uitsluipen stond, slakken, bootsmannetjes, en een waterschorpioen zijn opgevisst (en weer teruggezet uiteraard)...